

07/2020

ELÄKETURVAKESKUKSEN TUTKIMUKSIA

TIIVISTELMÄ

Liisa-Maria Palomäki, Ilari Ilmakunnas, Susan Kuivalainen,
Jyri Liukko, Jaakko Mustonen ja Sanna Tenhunen

Luottamus eläketurvaan vuonna 2019

Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä

Eläketurvaan ja siihen kohdistuvaan luottamukseen liittyvät mielipiteet ja niiden moniulotteisuuden ymmärtäminen ovat tärkeitä tekijöitä eläkejärjestelmän kehittämis-työssä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan 25–67-vuotiaiden suomalaisten mielipiteitä eläkeasioista vuonna 2019 toteutetun Näkemyksiä eläketurvasta -kyselyn perusteella. Tutkimuksen lähtökohtana on eläketurvaan kohdistuvan luottamuksen moniulotteisuus, jota tarkastellaan eri näkökulmista. Näitä ovat yksityiskohtaiset mielipiteet eläkejärjestelmän toimivuudesta ja tavoitteiden toteutumisesta, huolestuneisuus eläketurvaan liittyvistä asioista ja eläkeläisten toimeentulon taso verrattuna muihin ryhmiin. Lisäksi selvitetään luottamusta eläkejärjestelmään yleisemmin ja sitä, millaisia yhteyksiä yksityiskohtaisemmilla eläkejärjestelmään liittyvillä mielipiteillä, huolestuneisuudella sekä eläketiedolla ja kokemuksella eläketurvan tuntemisesta on mielipiteeseen Suomen eläkejärjestelmän luotettavuudesta. Kysely kerättiin loka–joulu-kuussa 2019 ja siihen vastasi 1 757 henkilöä. Vastausaste oli 35 prosenttia.

Enemmistö luottaa yleisesti eläkejärjestelmään, mutta eläketurvan yksityiskohtiin suhtaudutaan kriittisemmin

Yksityiskohtaisia mielipiteitä eläkejärjestelmän toiminnasta ja tavoitteiden toteutumisesta tarkasteltiin järjestelmän nykytilanteeseen ja tulevaisuuteen liittyvien väitteiden kautta. Nykytilanteen osalta mielipiteitä kysyttiin eläkkeiden riittävydestä, eläkevaarojen hoitamisen luotettavuudesta sekä eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuudesta ja selkeydestä.

Mielipiteet eläkkeiden riittävydestä olivat jakaantuneita. Vajaa puolet (42 %) vastaajista suhtautui myönteisesti eli oli samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että eläke takaa kohtuullisen toimeentulon nykyisille eläkeläisille. Kriittisesti suhtautuvia eli eri mieltä tai osittain eri mieltä tämän väitteen kanssa oli yhtä moni (44 %). Naiset, matalammin koulutetut ja terveytensä heikommaksi arvioivat suhtautuivat eläkkeiden riittävyyteen muita kriittisemmin.

Eläkevarojen hoitamisen luotettavuuteen suhtauduttiin useammin myönteisesti kuin kriittisesti. Reilu kolmannes vastaajista piti eläkevarojen hoitoa luotettavana, eri mieltä luotettavuudesta oli joka neljäs. Eläkevarojen hoitoa pitivät luotettavana muita useammin miehet, korkeammin koulutetut, eläkeläiset, suurempituloiset ja terveytensä hyväksi kokevat. Eläkevarojen hoidon luotettavuuteen liittyi myös epävarmuutta, mikä ilmeni en osaa sanoa -vaihtoehdon valitsemisena.

Mielipiteet eläkejärjestelmän selkeydestä ja oikeudenmukaisuudesta olivat nykytilanteen osalta kriittisimpiä. Vain joka neljäs vastaaja piti järjestelmää selkeänä tai oikeudenmukaisena. Naiset ja terveytensä huonoksi kokevat ajattelivat näin muita harvemmin. Myös matalammin koulutetut kokivat eläkejärjestelmän oikeudenmukaiseksi muita harvemmin.

Tulevaisuuden näkymien kohdalla tarkasteltiin mielipiteitä nuorempien sukupolvien maksutaakasta ja siitä, pystytäänkö eläkkeet maksamaan ja takaako eläke kohtuullisen toimeentulon myös tulevaisuudessa. Noin neljännes vastaajista oli sitä mieltä, että eläkkeet pystytään maksamaan myös tulevaisuudessa ja joka viidennen mielestä eläkkeet ovat riittäviä tulevaisuudessa. Kriittiset mielipiteet olivat yleisempiä naisilla, nuoremmilla ikäryhmillä ja terveytensä huonoksi kokevilla. Myös suurituloisemmat suhtautuivat kriittisesti eläkkeiden maksuun tulevaisuudessa. Noin puolet piti nuorempien sukupolvien maksutaakkaa liian suurena, eri mieltä asiasta oli noin joka viides. Liiallisena maksutaakkaa pitivät useammin nuoremmat ikäryhmät ja vastaajat, joilla on lapsia.

Huolestuneisuus eläkeaiheista laajaa, yleisimmin oltiin huolestuneita pienituloisten eläkeläisten toimeentulosta

Eläketurvaan liittyviä mielipiteitä tarkasteltiin myös huolestuneisuuden näkökulmasta. Huolen määrää pyydettiin arvioimaan asteikolla 1 (ei lainkaan) – 5 (erittäin paljon) eläkeajan toimeentuloon, päätöksentekoon ja yleisemmin talouteen liittyvistä aiheista. Kysytyistä aiheista huolta (arvio 4 tai 5) koki 60–75 prosenttia vastaajista. Useimmiten huolestuneita oltiin pienituloisten eläkeläisten toimeentulosta. Aiheesta oli huolissaan kolme neljästä ja erittäin huolissaan (arvio 5) vajaa puolet vastaajista. Muista eläkeajan toimeentuloon liittyvistä aiheista erittäin huolissaan oli joka kolmas vastaaja. Eläkeajan toimeentuloon liittyvät aiheet huolestuttivat yleisemmin naisia, vanhempia ikäryhmiä, matalammin koulutettuja ja huonoksi terveytensä kokevia. Tuloerot huolestuttivat useammin myös matalampituloisia.

Päätöksentekoon liittyvistä aiheista erittäin huolissaan oli noin kolmannes vastaajista. Sekä poliittisten päätösten epävarmuudesta että muutoksista eläkkeelle siirtymisen ehdoissa olivat huolissaan erityisesti terveytensä huonoksi kokevat. Korkeammin

koulutetut olivat puolestaan harvemmin huolissaan päätöksenteosta. Muutokset ehdoissa huolestuttivat useammin naisia ja 45–54-vuotiaita, kun taas eläkeläisten huoli ehtojen muutoksista oli palkansaajia vähäisempää.

Talouteen liittyvistä aiheista eli väestön ikääntymisestä, talous- ja työllisyyskehityksestä ja eläkevarojen sijoitustoiminnasta erittäin huolissaan oli noin joka viides vastaaja. Nämä aiheet huolestuttivat yleisemmin naisia. Väestön ikääntyminen huolestutti muita yleisemmin myös vastaajia, joilla on lapsia. Talous- ja työllisyystilanteen osalta esille nousi myös terveytensä huonoksi kokevien yleisempi huolestuneisuus. Mielipiteissä sijoitustoiminnasta oli enemmän väestöryhmittäisiä eroja. Sijoitustoiminnan riskit huolestuttivat yleisemmin vanhempia ikäryhmiä, matalammin koulutettuja, pienempituloisia ja terveytensä huonoksi kokevia. Eläkeläisten huoli aiheesta oli palkansaajia vähäisempää.

Eläkeläisten sopiva toimeentulon taso olisi jonkin verran työssäkäyviä matalampi

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös mielipiteitä eläkeläisille sopivasta toimeentulon tasosta verrattuna työssäkäyviin, työttömiin, lapsiperheisiin ja opiskelijoihin. Kuuksi kymmenestä vastaajasta katsoi, että eläkeläisille sopiva toimeentulon taso olisi hieman työssäkäyviä matalampi. Joka kymmenennen mielestä sopiva taso olisi paljon matalampi ja joka neljännen mielestä vähintään samanlainen kuin työssäkäyvillä. Keski-ikäiset, korkeammin koulutetut ja suurempituloiset katsoivat muita yleisemmin, että eläkeläisten sopiva toimeentulon taso olisi työssäkäyviä matalampi. Vastaavasti perusasteen koulutuksen suorittaneet, pienituloisimmat ja eläkeikää lähestyvät katsoivat useammin, että eläkeläisten sopiva toimeentulon taso olisi vähintään samantasoista kuin työssäkäyvillä.

Eläkeläisten sopivan toimeentulon vertailut työttömiin ja opiskelijoihin olivat suhteellisen samankaltaisia. Suurimman osan mielestä eläkeläisten sopiva toimeentulon taso olisi joko hieman tai paljon näitä ryhmiä korkeampi. Työttömien kohdalla näin kertoi kaksi kolmesta ja opiskelijoiden kohdalla noin seitsemän kymmenestä vastaajasta. Hyvin harva katsoi, että eläkeläisille sopiva toimeentulon taso olisi näiden ryhmien toimeentuloa matalampi. Vertailuissa lapsiperheisiin mielipiteet jakautuivat enemmän. Noin joka kolmannen mielestä eläkeläisten sopiva toimeentulon taso olisi lapsiperheiden toimeentuloa matalampi ja tätä hieman harvemman mielestä samalla tasolla. Viidenneksen mielestä eläkeläisten sopiva toimeentulo olisi lapsiperheiden toimeentuloa korkeampi.

Luottamusta edistävät myönteiset mielipiteet yhteiskunnan ja talouden toiminnasta

Enemmistö suomalaisista piti eläkejärjestelmää yleisesti ottaen luotettavana. Näin ajatteli seitsemän kymmenestä vastaajasta. Yleisimmin luottamusta koskevan väitteen kanssa oltiin osittain samaa mieltä (42 %), toiseksi suurin osuus (28 %) oli samaa mieltä. Harvempi kuin joka viides suhtautui kriittisesti eläkejärjestelmän luotettavuuteen. Yleisintä korkeampi luottamus oli vanhemmilla ikäryhmillä, parisuhteessa

olevilla, korkeammin koulutetuilla ja hyväksi terveytensä kokevilla. Miesten ja naisten luottamuksen tasossa ei ollut eroja.

Luottamuksen moniulotteisuutta kuvastaa se, että yksityiskohtaisemmat mielipiteet eläkejärjestelmästä ja eläketurvaan liittyvät huolenaiheet olivat yhteydessä kokemukseen eläkejärjestelmän yleisestä luotettavuudesta. Luottamus eläkejärjestelmään oli korkeampaa esimerkiksi vastaajilla, jotka luottivat eläkevarojen hoitamiseen. Luottamuksen tasoa heikensivät toisaalta huolet eläkevarojen sijoitustoiminnasta mutta myös ja talous- ja työllisyystilanteesta.

Korkeampaan luottamukseen yhdistyivät lisäksi muunlaiset myönteiset yksityiskohtia koskevat mielipiteet eläkejärjestelmästä, kuten luottamus siihen, että eläkkeitä pystytään maksamaan tulevaisuudessa. Lisäksi käsitykset eläkejärjestelmän selkeydestä, oikeudenmukaisuudesta ja eläkkeiden riittävydestä yhdistyivät korkeampaan luottamukseen. Eläkeasioiden tuntemisen merkitys eläkejärjestelmään luottamisessa jäi vähäiseksi. Eläkejärjestelmää paremmin tuntevat pitivät useammin eläkevarojen hoitoa luotettavana ja eläkejärjestelmää oikeudenmukaisena ja selkeänä ja he ajattelivat useammin, että eläkkeet pystytään maksamaan myös tulevaisuudessa. Sen sijaan yleiseen eläkejärjestelmään kohdistuvaan luottamukseen eläkeasioiden tunteminen ei kuitenkaan yhdistynyt, vaan erot heijastelivat väestöryhmittäisiä.

Luottamus eläketurvaan vuonna 2019 – Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 07/2020

www.julkari.fi > [Eläketurvakeskus](#) > [Julkaisut](#) > [Hae julkaisun nimellä]

ISBN 978-951-691-324-0 (PDF)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 029 41120
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 029 41120
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus
Finland
Phone +358 29 41120
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut